

Näkökohtia arviointitulosten vertailtavuuteen

Ville Marjomäki

Vuoden 1999 alusta voimaan tullut koulutusta koskeva lainsäädäntö sisältää kaikkea julkisin varoin järjestettävää tai tuettua koulutusta koskevan ulkoisen ja sisäisen arviointivelvoitteen. Viranomaisen tehtävänä on huolehtia ulkoisesta arvioinnista ja oppilaitokset itse ovat vastuussa sisäisen arvioinnin toteuttamisesta. Arviointitoiminnan ensisijainen tavoite ei ole takavuosien tarkastustoiminnan mukaisen kontrolli- ja valvontatehtävän uudelleen muotoileminen, vaan pyrkimys auttaa koulutuksen järjestämistä ja kehittämistä siten, että siihen sijoitetut julkiset resurssit tulevat käytetyksi mahdollisimman tuloksellisesti, so. taloudellisesti, tehokkaasti ja vaikuttavasti. Arvioinnin tavoitteena on myös *koulutusta koskevan avoimen keskustelun* ja siihen perustuvan *demokraattisen kehittämisprosessin vahvistaminen* yhteiskunnassa.

Omaehtoiseen tehtävähakuun sekä ideologiseen ja pedagogiseen vapautteen toimintansa perustavien kansanopistojen - ja yleisemminkin vapaan sivistystyön - osalta on sisäinen arviointi keskeistä. Sivistystyön sisällöllisten tavoitteiden asettamisen ja toiminnan järjestämisen vapaushan korostavat kansalaisyhteiskunnan moninaisten sivistystarpeiden huomioon ottamista vapaassa sivistystyössä. Toiminnan järjestämisen lähtökohtana tulee siksi olla laaja kansalaiskeskustelu. Sen vuoksi myös *avoin, laaja-alainen ja vertailun mahdollistava toiminnan itsearviointi* on jatkuvasti tarpeen.

Kansanopistojen, kuten koko vapaan sivistystyön, itsearviointiin kohdistettujen tavoitteiden ja odotusten toteutuminen edellyttää arvioinnin tuloksilta laajaa vertailtavuutta. *Tulosten on oltava aina myös julkisesti hyväksytyin kriteerein arvioitavissa ja vertailtavissa.* Niiden on oltava avoimia ja läpinäkyviä, mikä on arvioinnin tulosten luotettavuuden ja uskottavuuden kannalta keskeinen kriteeri.

Julkisuusehdon lisäksi kriteerin täytyminen edellyttää paitsi kunkin arvioitavan koulutuksen sisäistä, myös eri koulutusten tai muiden arviointikohteiden (tukipalvelut) välistä vertailtavuutta. Siksi *arviointityön tulee perustua keskenään vertailukelpoihin arviointikriteereihin ja arviointiaineiston keräämistapoihin, sisällöllisesti ja menetelmällisesti systemaattiseen toteutukseen sekä arvioinnin jatkuvuuteen/toistuvuuteen.*

Arvioinnin tehtävänä on antaa *kaikille koulutustoiminnan osapuolille luotettavaa tietoa toteutettujen koulutusten tuloksellisuudesta* (tuloksellisuus -käsitteen sisältökuvaus edellä). Vertailevan arvioinnin tarjoamaa avoimesti kontrolloitavaa tietoa niin koulutuksen vallitsevasta tilasta, kuin sen kehittämissuunnistakin, tarvitsevat sekä koulutusta järjestävät oppilaitokset että kouluviranomaiset ja poliittinen päättäjä. Sitä tarvitsevat myös elinkeinoelämän edustajat, työmarkkinajärjestöt sekä muut koulu-

tuksen keskeiset tarvitsijat ja sidosryhmät - eikä suinkaan vähiten oman elämänsä hallintaan pyrkivä koulutusta tarvitseva ihminen.

Koulutusta koskevan kriittisesti arvioidun tiedon saatavuus on viime kädessä aina myös arvioitavan opiston/opetusinstituution oma etu. Onhan luotettava julkinen kuva omasta työyhteisöstä myös parasta *edunvalvontaa* niin potentiaalisten opiskelijoiden/asiakkaiden kuin kaikkien muidenkin sidosryhmien kannalta.

Vertailukelpoista arviointitietoa tarvitsevat:

1. Oppilaitokset

- Opetussuunnitelmien ja niiden yksityiskohtaisten opetussisältöjen kehittämiseksi
- Toteutettujen pedagogisten ratkaisujen toimivuuden arvioimiseksi
- Opetuksen tukipalvelujen parantamiseksi
- Opiskelija-/asiakastyytyväisyyden kartoittamiseksi
- Henkilöstön työviihtyvyyden ja työilmapiirin edistämiseksi

2. Opetusviranomaiset

- Koulutusjärjestelmän ja sen osien toiminnan tuloksellisuuden arvioimiseksi
- Kehittämistyön painopistealueiden kartoittamiseksi ja määrittämiseksi
- Koulutusta koskevien resurssipäätösten tekemiseksi
- Oppilaitosten omaehtoisen kehittämistyön kannustamiseksi

3. Poliittinen päättäjä

- Koulutusjärjestelmän kehittämisen ja resurssoinnin perustana olevan kansanvaltaisen päätöksenteon perustaksi
- Tietoyhteiskunnan tarvitseman avoimen sivistyspoliittisen keskustelun perustaksi

4. Työelämän osapuolet

- Vahvistaakseen työelämässä tarvittavan laaja-alaisen ammatillisen osaamisen ja koulutuksen vastaavuutta
- Edistääkseen työllisyyden ja koulutuksen kohtaamista vaihtuvilla työmarkkinoilla

- Voidakseen hyödyntää koulutusta työelämän olosuhteiden kehittämisessä siten, että työllisyys, työpaikkojen työskentelyolosuhteet ja työssä jaksaminen paranevat

5. Kansalaiset

- Koulutusvalintojensa perustaksi
- Opintojensa suunnitteluun valitsemallaan koulutuslalla
- Antaakseen kokemuseräisen panoksensa koulutuksen kehittämiseen